

Een Vlaams Nederlands huis voor culturele samenwerking

Rapport van de wegbereiders Diane Verstraeten en Ben de Reu

Juni 2017

De ministers van cultuur van Vlaanderen en Nederland wensen de culturele samenwerking te versterken door meer effectiviteit en efficiency tussen gesubsidieerde organisaties werkzaam in dit terrein, maar tevens de slagkracht te verhogen binnen een budget neutrale context.

De Taalunie, de Brakke Grond, het Nederlands fonds en het Vlaams fonds voor de letteren en de Buren kunnen steunen op een groot draagvlak voor de vl/ndl culturele samenwerking. Over Ons Erfdeel blijken veel vraagtekens te bestaan bij verschillende betrokkenen. De commissie Cultureel Verdrag Vlaanderen-Nederland bekleedt een bijzondere positie in deze omgeving.

OPDRACHT

De optienota opgesteld in het najaar 2016 en besproken op een consultatiedag 5 oktober 2016 legde een aantal opties op tafel en hieruit werd optie 3 weerhouden voor verdere analyse en voorstellen.

1. werk maken van een gezamenlijke overkoepelende visie
2. organisaties efficiënter en effectiever laten werken
3. nieuwe bilaterale instrumenten creëren en/of nieuwe functies toewijzen aan bestaande organisaties
4. verdragen actualiseren , indien opportuun.

GEBRUIKTE METHODE EN VASTSTELLINGEN

Wij hebben documenten geanalyseerd en gesprekken gevoerd met diverse betrokkenen. Niet alleen met de zes instellingen , maar ook met andere betrokkenen. Zie hiervoor de lijst in bijlage.

Ieder van de betrokken instellingen werkt binnen de gegeven missie en de verleende financiering maar realiseert zich dat een multiplicatoreffect kan bereikt worden door betere informatiedoorstroming, inzicht in elkaar werking en interne efficiency.

De wegbereiders ontmoetten de verantwoordelijken van de betrokken instellingen meerdere malen en noteerden een openheid tot gesprek en een bewustzijn dat deze oefening kansen

biedt voor ieder van hen.

1. Gezamenlijke overkoepelende missie en visie

Wij stellen voor voorlopig de hierna volgende overkoepelende missie en de daarbij horende visie te hanteren.

Missie:

“Vlaanderen en Nederland zoeken actief naar culturele samenwerking en mobiliseren daartoe alle mogelijke maatschappelijke actoren en krachten van het werkveld en ondersteunen en faciliteren hun grensoverschrijdende samenwerking”. De missies van de instellingen (zie bijlage) dienen binnen deze overkoepelende missie te passen.

Aansluitende visie

“ Door intensieve samenwerking tussen de verschillende organisaties ontstaat een gemeenschappelijke culturele ruimte waar de culturele acties op elkaar zijn afgestemd.”

Deze missie en visie vormen de bouwstenen tot verdere definiëring voor de respectieve missie en visie van de betrokken organisaties. Samenwerking op basis van complementariteit , genetische nieuwsgierigheid en vertrouwen geven is het cement voor het gemeenschappelijk cultureel beleid.

Het is aangewezen dat de directeurs deze oefening realiseren in gemeenschappelijk overleg en in overleg met de respectieve administraties.

Dit verzekert een eigenaarschap en draagvlak voor verdere samenwerking.

We stellen voor dat de volgende elementen zeker worden meegenomen: het uitbouwen van een makelaarsfunctie gericht op jonge nieuwe spelers en wie kan zulk een functie opnemen . Verder is er nood aan een duidelijke informatie rond mogelijke financieringsvormen voor jonge makers over de grenzen heen, mogelijkheid voor jonge makers om in het kader van de Vlaams-Nederlandse samenwerking proeftuinen uit te werken en te financieren , nieuwe vormen van samenwerking – pilots- kansen geven, ontwikkeling van dataverzameling inzake de samenwerking.

2. organisaties efficiënter en effectiever laten samenwerken

Ieder van de betrokken instellingen heeft een belangrijke bijdrage tot de Vlaams Nederlandse samenwerking . Echter: Sommige taken zijn niet duidelijk gedefinieerd en de invulling gebeurt niet altijd door de juiste instelling. Vanuit dit oogpunt is het noodzakelijk om de opdracht en taak van elke instelling duidelijk te definiëren zodat die niet afhankelijk is van de persoonlijke invulling

van het management.

Wij stellen voor dat de instellingen onderling uitvoeringsafspraken maken over hun activiteiten en die activiteiten die in elkaars verlengde liggen op elkaar afstemmen.

Mogelijke overlap in activiteiten worden hierdoor geëlimineerd.

Daarbij geven we per instelling de hierna volgende aandachtspunten mee.

De letterenfonds

Het Vlaams Fonds voor de Letteren en het Nederlands Letterenfonds hebben een goede verstandhouding en treden gezamenlijk op in het buitenland, zoals de succesvolle Frankfurter Buchmesse in 2016.

- De samenwerking met de Nederlandse Taal Unie (NTU) en de fondsen moet verder klaarheid brengen in de bevoegdheid rond beleidsontwikkeling, beleidsondersteuning en beleidsuitvoering.
- Duidelijke afsprakennota opstellen voor samenwerking met de deBuren en de Brakke Grond
- Overlap wegwerken, zoals in dossier talentontwikkelingsstages georganiseerd in Parijs door deBuren
- De geest van de afspraken aanhouden bij gezamenlijk optreden in het buitenland en het versterken van een goede verstandhouding zoals bij de Frankfurter Buchmesse 2016
- Betere afstemming tussen de letterenfonds en de NTU mbt de activiteiten op vlak van literatuur in het kader van de Vlaams/Nederlandse culturele samenwerking

DeBuren

DeBuren is nog zoekende naar zijn plaats binnen deze groep en zoekt een niche. Daarbij is in de ontwikkeling van de missie van DeBuren belangrijk om de volgende vragen te beantwoorden: Welk is het imago van deBuren, hoe is de bekendheid in Vlaanderen en Nederland? Welke activiteiten wil men ontwikkelen richting Europese instellingen? Wordt het gebouw optimaal gebruikt? Is spreiding in Vlaanderen en Nederland efficiënter zonder gebouw? Kunnen duidelijke afspraken gemaakt worden met Passa Porta en Bozar? Kan Ons Erfdeel een plaats krijgen binnen DeBuren? Kan de deBuren dé presentatieplek worden in Brussel voor de Vlaams/Ndlse samenwerking?

Concreet stellen wij voor:

- De kerntaak van deBuren duidelijk definiëren
- Het imago en bekendheid opbouwen op basis van een gedetailleerd plan
- Het behoud van het huis toetsen aan criteria /kostprijs/ bezetting, enz

- Duidelijke afspraken maken met PassaPorta en Bozar rond programmatie
- Samenwerking met Ons Erfdeel verankeren
- Concrete afspraken met de letterenfonds en rond talentontwikkelingsstages
- Concrete voorstellen zodat deBuren dé presentatieplek wordt in Brussel voor de Vlaams/Nederlandse samenwerking.
- Voorstellen uitwerken tot complementariteit op projectniveau tussen deBuren en de Brakke Grond

Ons Erfdeel

Zoals gezegd treffen we bij diverse betrokkenen vraagtekens over nut en noodzaak van de huidige werkwijze van Ons Erfdeel. Bijvoorbeeld: wie zijn de abonnees van OE? Wat is hun leeftijdsstructuur? Wat lezen ze in deze publicaties? Hoe gaan we verder met de printversies terwijl we omschakelen naar een digitale omgeving, uitwerken van een digitaal platform, hoe communiceren we met onze lezers? hoe trekken we jonge lezers aan?

Bij ons tweede gesprek met Ons Erfdeel bleek dat er inmiddels ernstig was nagedacht over missie en werkwijze. Directeur en bestuur presenteerden de ambitie om “het digitale, meertalige web platform in open access te bouwen, dat in een netwerk opereert met alle andere partners en spelers in de Vlaams-Nederlandse samenwerking”. Als werktitel is gekozen: “The Low Countries, Arts and Society in Flanders and the Netherlands”. Men wil dit uitwerken in een dagelijks 'What's up today' waarin journalistieke blogberichten, recensies, aandachtspunten rond de culturele en maatschappelijke actualiteit in de Lage Landen op de voet wordt gevolgd. Een strikte planning en budgettering is noodzakelijk. De collega's van NTU, letterenfonds en deBuren kunnen hieraan meewerken.

Wij zijn ons bewust van de vele vraagtekens die leven en stellen vast dat Ons Erfdeel van plan is zich te transformeren tot een meer eigentijdse instelling, die samen werkt met anderen. Dat verdient een kans en noopt concreet tot het volgende:

- Noodzaak tot uitbouw van een digitaal, meertalig webplatform in open access, dat in een netwerk opereert met alle andere spelers en partners in de Vlaams Nederlandse samenwerking
- Opzetten van dagelijkse blogberichten, recensies, culturele en maatschappelijke actualiteit uit de Lage Landen en zo jonge lezers aantrekken
- Afbouwen van de printversie
- Concrete communicatie met de lezers uitwerken
- Deze opdrachten in nauwe samenwerking opbouwen met NTU, Letterenfonds en deBuren.

De Brakke Grond

Ook bij de Brakke Grond stellen wij enkele vragen,

Op welke manier kan dBG haar makelaarsrol , voor Vlaams in Nederland , beter inzetten? Kan dit ook, al dan niet in samenwerking, voor Nederlandse groepen richting Vlaanderen? Kunnen deBuren en de Brakke Grond zich op projectniveau complementair versterken? Hoe meten we impact en effectiviteit mbt de spreidingsopdracht?

Wij stellen voor:

- Concrete invulling van de makelaarsrol voor Vlaamse gezelschappen in Nederland maar ook voorstellen formuleren voor Nederlandse gezelschappen naar Vlaanderen
- Voorstellen uitwerken tot complementariteit op projectniveau tussen deBuren en de Brakke Grond
- Concrete voorstellen uitwerken voor het meten van impact en effectiviteit mbt de spreidingsopdracht.

Nederlandse Taalunie NTU

Bij zijn aantreden heeft de Algemeen Secretaris duidelijke krijtlijnen uitgetekend en wil hij zijn instelling binnen de kaders van het verdrag uitbouwen tot een beleidsvoorbereidende, ontwikkelende en ondersteunende organisatie die – samen met de andere instellingen – samenwerking primordiaal stelt. Daarbij zijn enkele uitvoerende taken genoemd die de NTU wil afstoten, mét de daarbij horende budgetten. Daarbij zal nog bepaald moeten worden welke partnerorganisatie die kan en wil overnemen. In ieder geval wordt middels vastgelegde uitvoeringsafspraken al beter afgestemd tussen de letterenfonds en de NTU m.b.t. literaire activiteiten.

Wij stellen voor:

- De instelling uitbouwen tot een beleidsvoorbereidende , beleidsontwikkelende en ondersteunende organisatie die – samen met de andere instellingen – samenwerking primordiaal stelt
- Concreet voorstel tot overheveling van uitvoerende taken naar andere organisaties volgens afgesproken criteria
- Concrete afstemming met de Letterenfonds mbt literaire activiteiten, samenwerking op presentatiepodia,
- Afspraken rond complementariteit mbt literair vertalen.

Cultureel Verdrag Vlaanderen/Nederland – CVN

De commissie cultureel verdrag Vlaanderen-Nederland, kreeg een nieuwe samenstelling, 4 ambtelijke leden, 4 niet-ambtelijke leden en enkele waarnemers. Iedereen is het erover eens dat de huidige werking van de commissie geen dynamiek meebrengt.

Wij stellen vast dat in feite de zes instellingen mede de doelstellingen van het Verdrag realiseren. Daarom stellen wij voor het Verdrag ongemoeid te laten en middels uitvoeringsafspraken tussen de zes instellingen de uitvoering en actualisering van het Verdrag te concretiseren.

Wij stellen voor:

- De genoemde instellingen realiseren hun samenwerking in het kader van het cultureel akkoord en vormen als dusdanig concreet het CVN
- In 2017 een eerste conferentie organiseren – Beste Buren – die de resultaten van de samenwerking tussen deze instellingen toelicht aan het middenveld en andere organisaties en hen uitnodigt een gelijkaardige oefening te maken.
- Jaarlijks geeft CVN de kans aan organisaties om hun activiteiten toe te lichten, te overleggen en plannen te maken met de partners uit het middenveld

Voorts adviseren wij de titel 'staten-generaal' niet te gebruiken, omdat deze een juridische betekenis heeft in het Nederlandse politieke landschap.

3. Nieuwe bilaterale instrumenten creëren en/of nieuwe functies toewijzen aan bestaande organisaties

In het vervolg van dit rapport stellen wij een aantal nieuwe instrumenten en functies voor: een dienstencentrum, een loket voor (jonge) makers gekoppeld aan een kennisknooppunt, promotie en marketing, een platform van overheden en instellingen en een overleg van directeurs van instellingen.

4. Verdragen actualiseren, indien opportuun

Het Taalunieverdrag en het Cultureel Verdrag Vlaanderen-Nederland getuigen van een sterke wil tot samenwerking en dit sedert enkele decennia. De basisteksten duiden de richting aan waarin beide partners willen samenwerken, maar het veld is ondertussen wel gewijzigd met andere spelers en aandachtspunten.

We stellen voor de verdragsteksten niet te wijzigen; de huidige en vernieuwde samenwerking kunnen geduid worden door samenwerkingsprotocollen en uitvoeringsafspraken tussen de partners.

ADVIES

We stellen het **'Huis voor de Vlaams Nederlandse culturele samenwerking'** voor, een metafoor waar elke instelling een plaats en opdracht heeft terwijl de open deuren permanent uitnodigen tot samenwerking. Daarbij is het nodig om functies en rollen beter af te bakenen, taken duidelijk te noemen, open te staan voor specificering en open te staan voor nieuwe uitdagingen met nieuwe partners.

In het vervolg van dit rapport werken we de metafoor van “Het Huis” uit in getekende vorm, met daarbij een korte toelichting. Daaruit blijkt dat niet alleen een plaats wordt gegeven aan de genoemde instellingen maar dat bijkomende ruimte is voorzien voor overleg, gezamenlijk optreden en gezamenlijke communicatie, uitbouw van gezamenlijke projecten en vooral ondersteuning, financiële informatie, communicatie en begeleiding van de makers (want de instellingen zijn er voor de makers, zij doen het op het veld). De analyse van het kunstenpunt en de financiële steun van de fondsen en steunpunten, is voor deze groep primordiaal. Ook is ruimte voorzien voor kleine moestuintjes waarin jonge makers eerste zaadjes planten.

Daarnaast merken we op dat andere instellingen, zoals de media, een belangrijke bijdrage kunnen leveren tot promotie van de culturele instellingen en hun optreden. Rekening houdend met deze oefening, menen we dat de missie van de instellingen geactualiseerd moet worden en scherper gesteld. We stellen voor dat deze oefening in overleg met hen wordt uitgewerkt.

Dienstencentrum: De NTU biedt aan om ten behoeve van die instellingen die daaraan behoefte hebben een 'dienstencentrum' op te richten op het vlak van communicatie, IT, personeel en financiën. De afdeling IT en Communicatie van de NTU zijn dermate expert in hun domein dat de TU deze diensten kan aanbieden aan de andere partners. Voor elke aanvraag wordt een offerte opgesteld met kostprijs en bepalen ze de SLA's. De twee andere overheaddiensten, financiën en personeel, volgen spoedig.

Wij denken dat dit dienstencentrum een kans kan bieden voor de kleinere instellingen als De Brakke Grond, DeBuren en Ons Erfdeel, die door hun omvang kwetsbaar zijn op die terreinen. Dit voorstel kan de samenwerking en interactie tussen de betrokken instellingen verhogen, bv. een gemeenschappelijke portal voor de website, - samen met de uitwerking van een mogelijk subsidiesysteem - een eenvormig boekhoudprogramma. Dit zou de efficiency van de verschillende instellingen kunnen vergroten.

Subsidiemechanismen: Beide overheden subsidiëren hun instellingen rekening houdend met de eigen uitgewerkte financieringsmechanismen. Een specifiek Vlaams-Nederlands samenwerkingsfonds is nog niet voorzien. De wegbereiders stellen voor een bijzondere werkgroep te installeren om dit technisch te onderzoeken, rekening houdend met de noodzakelijke gewenste vereenvoudiging en vermindering van de administratieve rompslomp.

Loketfunctie en kennisknooppunt over o.a. financiële mogelijkheden: Er is duidelijk nood aan een toegankelijk en open informatie instrument omtrent de financiële mogelijkheden voor jonge makers. Het is voor hen zeer moeilijk hierover de juiste informatie te vinden. Een positief voorbeeld is de makelaarsrol die de Brakke Grond opneemt voor jonge makers en hen op een effectieve en duurzame wijze begeleidt .

Gestructureerd overleg: De ervaring leert dat veel kan geregeld worden via regels en nota's maar belangrijk is dat mensen elkaar ontmoeten, ideeën aftoetsen en uitwisselen. Dit kan door een tweemaandelijks gestructureerd overleg te organiseren met de betrokken administraties en diplomatieke vertegenwoordigers waar planning, opvolging en evaluatie op de agenda staat.

Hoe verder?

De basis van de oefening is de betrokken instellingen bewust te maken van de nood tot samenwerking en dit door de verantwoordelijkheid te leggen bij de juiste instelling, los van de bestaande bestuursorganisatie. Zulk een oefening moet gedragen worden door het management van deze diensten.

Teneinde de duurzaamheid te verzekeren, stellen de wegbereiders voor om de volgende weken/maanden de instellingen samen te brengen en hen de opdracht geven om in onderling overleg en akkoord tot een vernieuwend voorstel te komen. Deze oefening bekijkt de takenpakketten, mogelijke structurele samenwerking ondersteund door samenwerkingsakkoorden waarin de onderlinge verantwoordelijkheid en financiële afspraken duidelijk worden vermeld. Het resultaat van de oefening zal bepalend zijn bij de opstelling van de beheersovereenkomsten en het werkingsbudget voor de volgende jaren.

- De betrokken instellingen onderzoeken de opdrachten maar werken samen aan de verdere invulling van het huis.
- Per 15 september leggen ze de resultaten voor, aangepaste visie en missie, afsprakennota's met de collega's en een concreet implementatieplan met aanduiding van de mijlpalen en toehorende budgetten.
- De administraties analyseren de voorstellen en verwerken deze in een gedetailleerde beheersovereenkomst waarin ze de opdrachten op een tijdslijn zetten . Ze voorzien een tussentijdse evaluatie waarbij de BHO – indien nodig – kan bijgestuurd worden.

VLAAMS-NEDERLANDS "HUIS" VAN CULTUUR

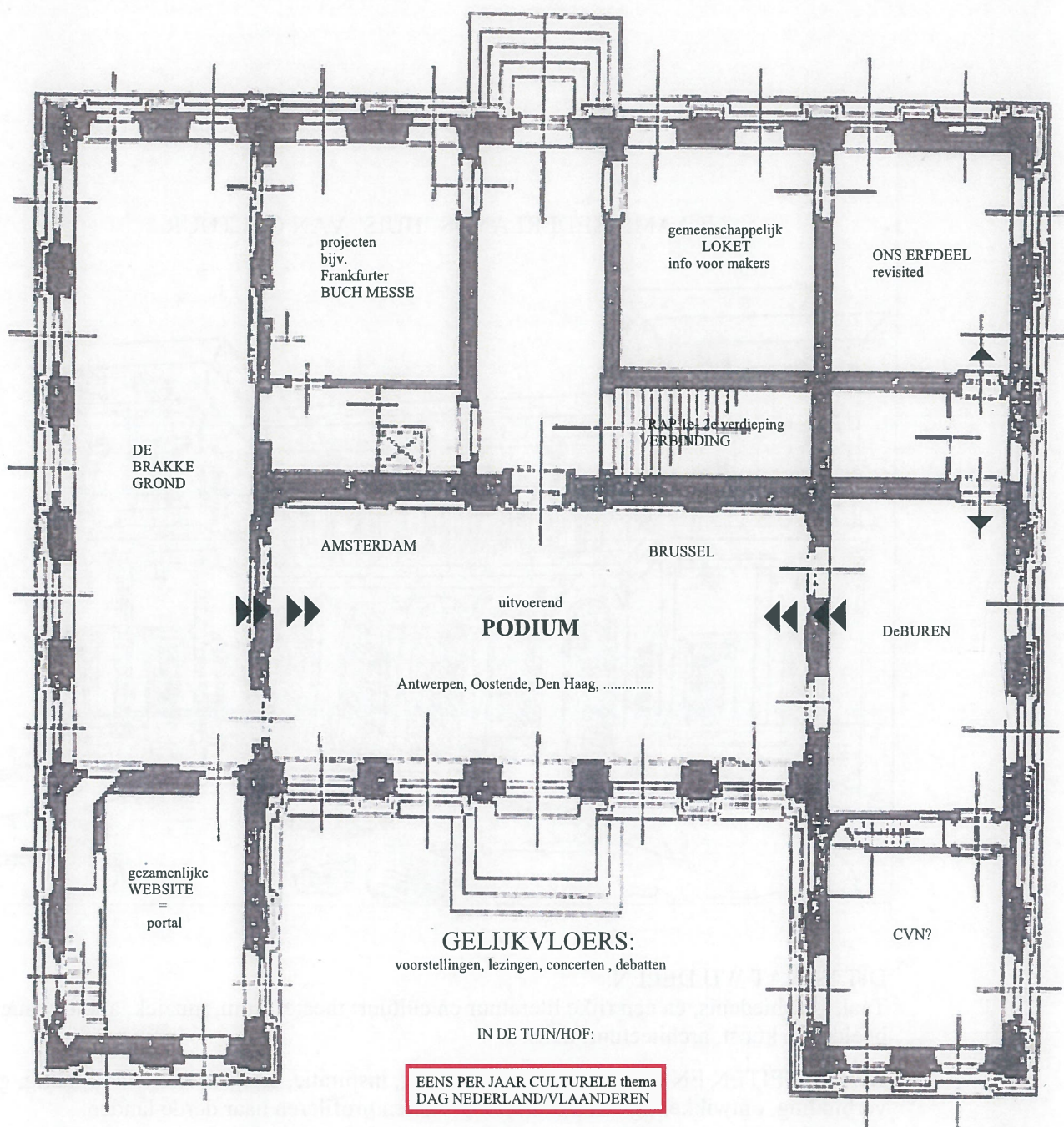

DIT IS WAT WIJ DELEN:

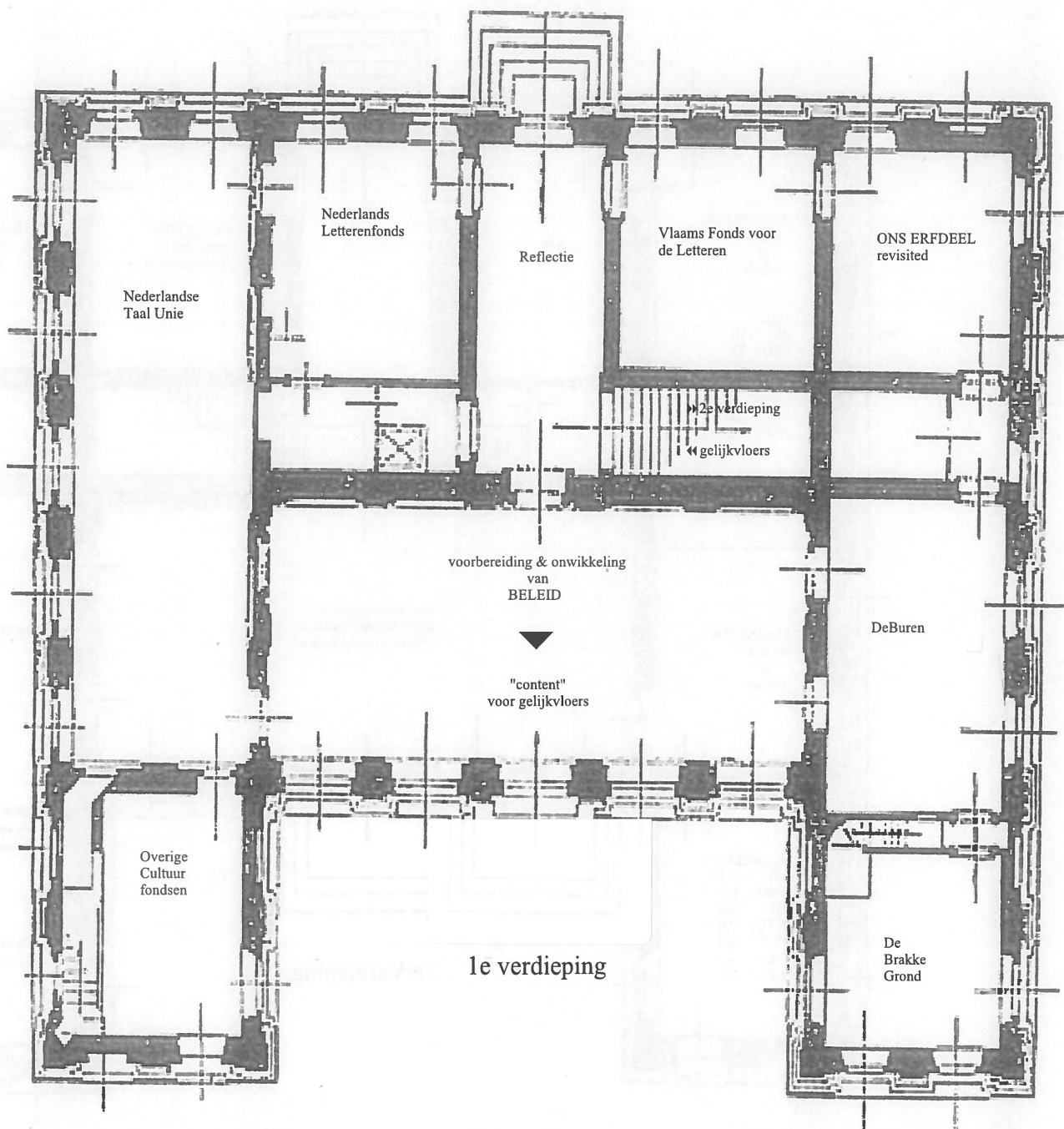
Taal, geschiedenis, en een rijke literatuur en cultuur: theater, film, muziek, audio-visueel, beeldende kunst, architectuur, dans.

ACTIVITEITEN EN DOELEN: samenwerking, inspiratie, coproductie, uitwisseling, grenzeloos, verbinding, ontwikkeling, kruisbestuiving, samen profileren naar derde landen.

CULTURELE SAMENWERKING IS DEEL VAN BREDERE SAMENWERKING: economie, onderwijs, arbeidsmarkt, media.

Gelijkvloers is de Vlaams-Nederlands samenwerking zichtbaar en voelbaar. Op diverse podia in Vlaanderen en Nederland, hoofdzakelijk georganiseerd door De Brakke Grond en DeBuren vinden voorstellingen, debatten, lezingen, concerten etc. plaats. Het zijn de podia voor (jonge) makers, die hun weg gevonden hebben via een gemeenschappelijk loket, dat door een (virtueel) kennisknooppunt gevoed wordt. Makers worden in contact gebracht met netwerken in beide landen, en worden geïnformeerd over de werking van subsidies waardoor zij in staat worden gesteld hun producten te tonen. Gelijkvloers is ook de ontmoetingsplaats tussen publiek, programmeurs, beleidsmakers en makers. Een gezamenlijk digitaal portal met links naar de websites van de instellingen en overheden maakt daar deel van uit.

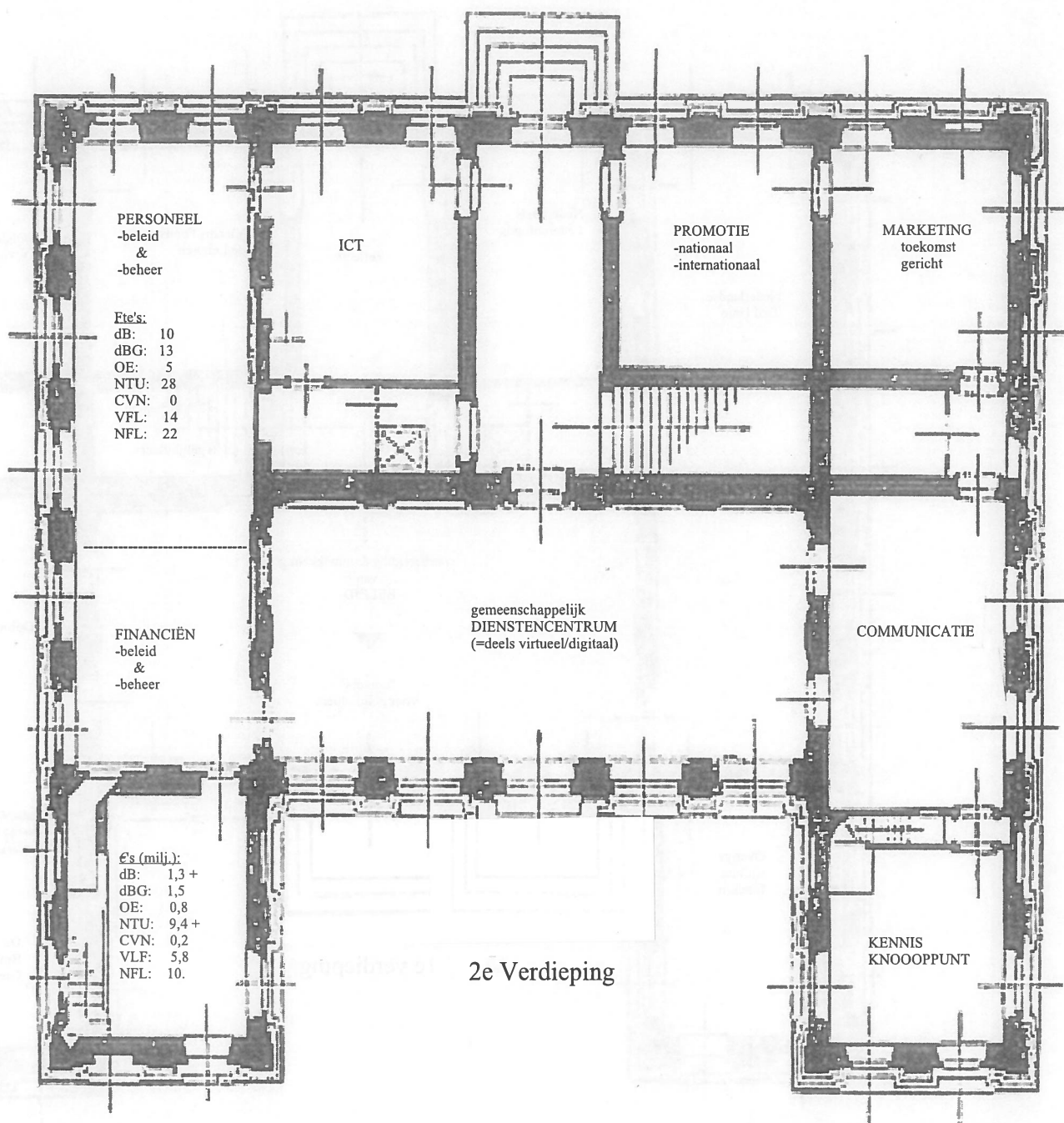

Hier wordt beleid ontwikkeld en voorbereid ten behoeve van de instellingen die uitvoeren.

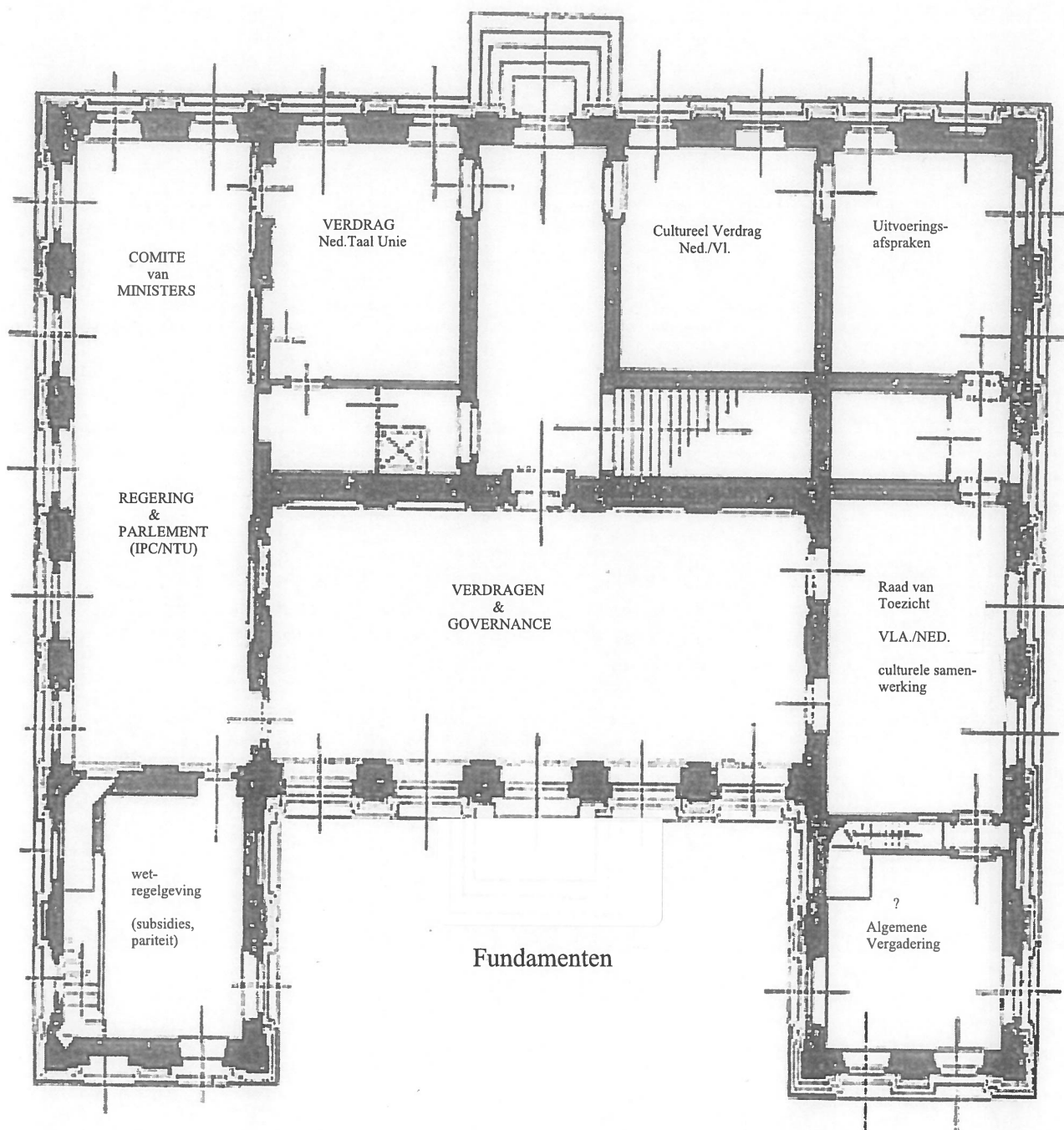
Daarbij is het noodzakelijk dat de instellingen onderling bepalen wat nu 'ontwikkeling en voorbereiding' en 'uitvoering' is. Daar zal een zekere overlap en interactie onontkoombaar en zelfs gewenst zijn: uitvoering van beleid noopt tot verdere ontwikkeling en vice versa. Daarom maken de uitvoerende instellingen ook deel uit van de ontwikkeling en voorbereiding.

Daarbij is het ook nodig dat hier structureel met elkaar op gerefleeteerd wordt. Dat kan bijvoorbeeld tijdens de jaarlijkse themadag.

Hierbij merken we op, dat hier ook verbinding moet worden gezocht met de overige fondsen/instellingen als Dutch Culture, het Modriaanfonds,, Fonds Podiumkunsten en Kunstenpunt. Deze instellingen zijn vooral geoccupeerd met theater, poduimkunsten etc.

Hier wordt de nieuwe functie Dienstencentrum gesitueerd. Daar maken ook deel van uit de activiteiten op het gebied van promotie, marketing van en communicatie over de Vlaams-Nederlandse cultuur, nationaal en internationaal.

Hier bevinden zich de fundamenten van het Huis: governance, wet- en regelgeving, de Verdragen, bestaande en nieuwe uitvoeringsafspraken.

Wij denken dat, aansluitend op de bestaande governance structuur van de NTU, een platform van overheden en instellingen gecreëerd moeten worden waar zichtbaar wordt welke activiteiten door de instellingen uitgevoerd werden en worden, waar reflectie plaats vindt en afspraken gemaakt worden over toekomstige activiteiten.

Dit platform kan gekoppeld worden aan de jaarlijkse themadag en wordt o.a. gevoed door een overleg van de directeurs van de instellingen. In dit overleg (twee keer per jaar) presenteren en overleggen de directies over elkaars activiteiten en ontwikkelingen en worden deze zo veel mogelijk afgestemd.

